

УДВАЈАЊЕ ЗАМЕНИЧКОГ ОБЈЕКТА У ГОВОРИМА ЈУГОИСТОЧНЕ СРБИЈЕ И У ФРАНЦУСКОМ ЈЕЗИКУ

У раду се разматра удвајање заменичког објекта у народном песништву југоисточне Србије и у електронском корпусу на француском језику (*ParCoLab*), који је сачињен од дела на изворном француском језику и превода са српског и енглеског језика. Полазећи од чињенице да се призренско-тимочка дијалекатска област сматра облашћу са највиши степеном балканизације на српском говорном подручју, а да је наведена језичка црта присутна и у француском језику, верујемо да ће ова балканистичка одлика бити заступљена у анализираном корпусу. Самим тим, претпоставља се постојање романског супстрата у говорима југоисточне Србије. Циљ истраживања је да се путем сагледавања статуса објекатске редупликације укаже на сличности ових говора са француским језиком.

Кључне речи: балканизми, удвајање објекта, заменице, призренско-тимочка дијалекатска област, француски језик, романски супстрат.

Увод

Удвајање објекта забележено је у латинским натписима са простора југоисточне Европе још у првим вековима нове ере – у Доњој Панонији од 300. године, у Дакији од 382. године (Асенова, 2015: 105). Сматра се да се у албанском, бугарском и румунском језику јавило током 15. или 16. века (Маља-Имами, 2012: 52). У западнороманским језицима ова појава датира од ранијих времена (12–13. века), што се подудара са временом јављања у бугарском језику (Маља-Имами, 2012: 55). Од романских језика са овом особином издвајају се француски (Станковић, 2010: 90) и италијански (Савић, Мутавић, 1998: 24). С. Менесланд (1977: 103) истиче сличност балканских и романских језика у овом погледу и ову појаву објашњава синхронијском дескрипцијом „као правило о копирању, које преноси синтаксичке факторе објекта на једну глаголску клитику, тј. на кратки облик личних заменица који се никад не одваја од глагола”².

¹ milica.m.mmihajlovic@gmail.com

² У бугарском, румунском и грчком језику удвајање је факултативно, док је у албанском обавезно (Mønnesland, 1977: 104).

Ова појава зебележена је у свим говорима призерско-тимочке дијалектске области (Милорадовић 2009: 288), али највећу стабилност показала је у призерско-јужноморавским говорима (Трајковић 2016: 76–82; Томић 2012: 253). Нешто ређе се среће у запаљским, лужничким говорима и урбаном нишком говору (Томић 2012: 253), док се у косовско-ресавским, смедеревско-вршачким, шумадијско-војвађанским, зетско-сјеничким говорима, говорима Срема и југосточног Баната јавља спорадично (Милорадовић 2007: 367).

Највише пажње проучавању удвајања објекта у француском језику и српским народним говорима, тачније, врањском говору, посветила је С. Ђелић (2000, 2001).

Овај рад представља наставак проучавања статуса објектске редупликације у говорима југоисточне Србије (Михајловић, 2019). Како је у спроведеном истраживању установљено, удвајање објекта присутно је у народним епским и лирским песамама југоисточне Србије. Резултати су показали да преовлађује удвајање директног објекта, као и да се објекат чешће дуплира испред глагола. У овом раду настојаће се да се пронађу корелације између удвајања заменичког објекта у призерско-тимочким говорима и у француском језику. Корпус ће чинити народно песништво југоисточне Србије и електронски корпус на француском језику (*ParCoLab*), сачињен од дела на изворном француском језику и превода са српског и енглеског језика. Полазећи од чињенице да се призерско-тимочка говорна зона сматра облашћу са највишим степеном балканизације на српском говорном подручју, верујемо да ће ова балканистичка црта бити заступљена у анализираном корпусу. Самим тим, претпоставља се постојање романског супстрата у говорима југоисточне Србије. Циљ истраживања је да се путем сагледавања статуса заменичке објектске редупликације укаже на сличности ових говора са француским језиком.

О личним заменицама у француском језику

С обзиром на то да је један од основних услова за удвајање одређеност, а да су „*Lične zamenice u svim svojim oblicima su u principu određene*“ (Маља-Имами, 2012: 64), као и да је редупликација најкарактеристичнија када се објекат изражава личном заменицом (Маља-Имами, 2012: 63), потврде о удвајању потражићемо у овој прономиналној врсти.

Важно је напоменути да су у француском језику личне заменице латинско наслеђе, односно да из латинског језика потиче и њихов данашњи, окрњен систем падежне парадигме (номинатив, датив, акузатив).

Француске форме првог и другог лица једнине очувале су стари двопадежни систем који разликује номинатив од акузатива (*cas sujet* и *cas régime*,

односно номинатив и облик којим се изражавају акузативно и дативно значење); заменице трећег лица, осим номинатива и акузатива, разликују и датив; повратна заменица трећег лица, са једним обликом за оба рода и оба броја, има такође један облик за акузатив и датив; заменице првог и другог лица множине једним обликом преузимају све три функције (Станковић, 2016: 174).

У француском језику, као и у српском, постоје две групе облика: не-наглашене (оне који стоје уз глагол – *les formes atones*) и наглашене форме (оне које су одвојене од глагола – *les formes toniques*). Прву групу чине: а) заменице које обављају функцију субјекта (*le sujet*), тј. номинативни облици: *je, tu, il, elle; nous, vous, ils, elles*; б) заменице у функцији директног и индиректног објекта (*le complément d'objet direct* и *le complément d'objet indirect*), тј. акузативне и дативне форме: у првом и другом лицу сингулара и плурала обе функције се означавају истим обликом: *me, te; nous, vous*. У трећем лицу функцију директног објекта у једнини врше акузативи *le* и *la*, а у множини акузатив *les*; сингуларски дативни облик у функцији индиректног објекта је *lui*, а плуралски датив *leur*; в) повратна заменица (*le pronom réfléchi*) *se* која као акузатив/датив обавља службу директног/индиректног објекта. Другој групи припадају облици: *moi, toi, lui, elle; nous, vous, eux, elles*, као и наглашени облик повратне заменице *soi* (Станковић, 2010: 71).

Н. Ђокић (2000: 538) наводи поделу личних заменица Ж. Моањеа на предикативне и оне које то нису: *pronoms predicatifs* (предикативне заменице) *moi, toi, lui, elle, soi, nous, vous, eux, elles, leur; pronoms non-predicatifs* (непредикативне заменице) *je, me, tu, te, il, le, la, se, ils, les, se*.

Анализа корпуса³

Анализа заменичке објекатске редупликације у овом раду вршиће се на примерима ексцерпираним из *Епских народних песама југоисточне Србије* (1987) и *Лирских народних песама југоисточне Србије* (1999). На основу порекла песама, може се рећи да је удвајање објекта забележено у песмама са подручја призренско-јужноморавског дијалекта.

Будући да збирке епских и лирских песама југоисточне Србије нису преведене на француски језик, најпре ћемо удвајање објекта констатовати у њима, а затим ћемо за овом појавом трагати у примерима на француском језику који су део електронског корпуса *ParCoLab*⁴.

³ Корпус *Епских народних песама југоисточне Србије* и *Лирских народних песама југоисточне Србије* у библиографским парентезама биће означен почетним словом њихових назива: *Е* и *Л*.

⁴ Реч је о паралелном корпусу од 11.359.761 речи, који садржи изворне текстове и њихове преводе на три европска језика: српски, француски и енглески. Сваки од ових језика

Услед недостатка адекватних примера, приликом претраге корпуса, осим дела на изворном француском језику, у обзир су узети и преводи са српског и енглеског језика.

Лична заменица првог лица јединине

У дијалекатској грађи налазе се примери удвајања неправог објекта у виду пуног облика датива личне заменице првог лица јединине и заменичке енклитике у истом падежу:

Зашто, ујко, *мене*⁵ без кривицу / на превару живот да *ми* узнеш! (Е, 37).

Примера удвајања има и у електронском корпусу, а чини их наглашени облик и ненаглашена дативна форма личне заменице првог лица јединине:

Et *moi*, tu *me* désapprouvais toujours, tu *m'*attribuais tous les vices [...].

A *meni* si uvek nešto zamerala i pripisivala si mi sve poroke [...]. (Frans, 1912)

Bon, fiston, *moi*, un Serbe, tu *me* gifles à cause de cette pisseuse!

Dobro, sinovče, je li ti to *meni*, Srbine, odvali šamar zbog one upišulje! (Popović, 1985)

Разлог за удвајање објекта у овим примерима, претпостављамо, јесте посебно наглашавање које за циљ има истицање објекта означеног заменицом и његово контрастирање са осталим објектима.

Дијалекатска грађа показала је примере употребе *на*-конструкције са дужим обликом личне заменице у функцији неправог објекта уместо беспредлошког датива са значењем намене, док је поновљени објекат исказан дативом енклитичког облика личне заменице првог лица јединине:

т'г *на мене* платно да *ми* даде (Е, 47).

Будући да француски језик нема падеже⁶, за изражавање падежних значења користе се предлози, што је карактеристично и за говоре призренско-тимочке дијалекатске области. Тако се српски датив са значењем намене у француском језику може исказати помоћу предлога *à* и одређене именске или придевске речи.

Потврда удвојеног индиректног објекта чија се падежна значења исказују помоћу предлога има међу нашим ексцерпираним примерима:

истовремено је изворни и преводни језик. Највећи удео у грађи овог електронског корпуса имају књижевни текстови.

⁵ Наставак *-е* у дативу јединине именица мушког и женског рода на *-а*, као и у заменичко-придевској деklinацији, морфолошко је обележје призренско-тимочких и косовско-ресавских говора, онде где је овај падеж очуван (Богдановић, Марковић, 2000: 151–152, 170).

⁶ Трагови наслеђене падежне парадигме делимично очувани у личним, релативним и још понеким заменицама.

Les musiciens ne **me** l'ont même pas communiqué **à moi**.

Muzičari ga čak ni **meni** nisu rekli. (Prust, 1913)

A moi, elle **me** l'aurait dit, répliqua fièrement Mme Verdurin.

Meni bi ona rekla — odvrati ponosito gđa Verdiren. (Prust, 1913)

Tu **me** diras tout, **à moi**, je suis l'aînée.

Meni ćeš reći sve, jer ja sam starija. (Balzac, 1834a)

Je vais le confesser, il **me** dira tout, **à moi**.

Ja ću ga ispitivati, on će **meni** reći sve. (Balzac, 1834a)

Ah ! tu ne veux pas **me** faire de mal, **à moi** !

Tako, **meni** nećeš ništa. (Igo, 1831)

A moi, en revanche, il pourrait bien **me** porter bonheur.

Naprotiv, **meni** će, možda, doneti sreću. (Kapor, 1992)

У наведеним примерима очито је да до удвајања долази истовременом употребом наглашеног облика личне заменице са предлогом *à* и ненаглашене дативне форме.

Дијалекатска грађа у нешто већем броју примера показала је и удвајање директног објекта:

мене да **me** земиш (*L*, 39);

но **мене me** Турци прегазише (*E*, 30);

мене ће **me** ђога брго нађе (*E*, 58);

оће да **me** и **мене** убије (*E*, 58);

пуштите **me мене** у животу (*E*, 76).

Објекатска редупликација се у овим примерима огледа у присуству пуног и енклитичког облика личне заменице првог лица једнине у акузативу.

Електронски корпус доноси примере у којима је директни објекат истакнут удвајањем заменица које су еквивалентне горенаведеним дијалекатским заменичким облицима. У преводу се као српски еквивалент удвојене употребе француске заменице јавља наглашена форма личне заменице којом се постиже ефекат истицања датог лица или његово контрастирање са неким другим лицем. Тачније, у стандардном српском језику нема удвајања, што потврђују примери:

C'est lui qui **me** regarde, **moi** !

On **mene** gleda! (Ristovski, 1999)

Mais les Allemands **me** tueront, **moi**!

Убиће **mene** Немци! (Kusturica, 1995)

Moi, on ne **me** reconnaîtra pas dans cet habit.

Mene neće poznati u ovom odelu. (Frans, 1912)

L'on me craint trop pour **me** flouer, **moi** !

Mene se isuviše boje da bi **me** pokrali! (Balzac, 1834b)

Moi, Paris *me* tient; eux, c'est le grand âge...

Mene zadržava Pariz, njih duboka starost... (Dode, 1869)

Tu te blesses pour *me* blesser *moi*.

Ranjavaš se da bi *mene* povredila. (Stevanović, 2001)

Како се из наведених примера може приметити, удвајањем објекта постиже се емфатичност исказа. Њиме се успоставља оштра дистинкција између наглашеног објекта и других предмета радње или се значај самог објекта у исказу додатно подвлачи.

Лична заменица другог лица једнине

Лична заменица другог лица једнине удвјила се у функцији неправог објекта. Међу екскерпираним дијалекатским примерима налази се један у коме је дошло до удвајања пуног заменичког облика у дативу (са наставком -e) и енклитичког облика:

А што брате *тебе* да *ти* кажем (E, 46).

Пример удвајања нађен је и у корпусу на француском језику:

[...] et *toi*, l'on peut *te* donner un vilain nom...

[...] a *tebi* se može dati jedno vrlo ružno ime... (Balzak, 1846)

У другом примеру неправи објекат удваја се путем *на*-конструкције са пуним заменичким обликом у општем падежу у присуству датива енклитичког облика личне заменице другог лица једнине:

т'г *на тебе* коња да *ти* кове (E, 48).

Француски корпус понудио је највећи број примера удвајања индиректног објекта у којима су истовремено употребљени наглашени облик заменице са предлогом *à* и ненаглашени дативни облик личне заменице другог лица једнине:

Je ne *te* parle pas *à toi*.

Tebi ništa ne govorim. (Balzak, 1834b)

[...] car je *te* dis tout *à toi*!

[...] jer ja *tebi* kazujem sve, vidiš! (Balzak, 1846)

C'est ce que je souhaite *te* dire, *à toi*, [...].

To hoću da kažem *tebi* [...]. (Ćosić, 1954)

Et il ne *t'*a rien laissé, *à toi*?

А *tebi* nije ostavio ništa? (Mopasan, 1887)

Дијалекатска грађа доноси и један пример удвајања директног објекта. Редуплицирани објекат састоји се од акузатива пуног и енклитичког облика личне заменице:

прво *me tebe*, аго, писаше (ЈЛ, 57).

Таквих примера има и у француском корпусу:

Toi, je *te* connais bien.

Tebe dobro znam. (Milinković, 2005)

Je *te* reconnais, *toi*!

Tebe sam prepoznala! (Milinković, 2005)

Est-il vrai que Victorine *te* regardait d'un bon œil, *toi* ?

Je li istina da je Viktorina *tebe* rado gledala? (Balzac, 1834a)

Овима додајемо и примере у којима се објекат истиче комбинацијом заменице са другим речима, прилогом *aussi* и придевом *même*:

Fous le camp, *toi aussi*, que je ne *te* voie plus !

Ajd', bar *i tebe* da ne gledam! (Stanković, 1910)

Moi, je dis⁷, tiens, moi, je *te* remplacerai *toi aussi*.

Ja ću, evo, ja ću da zamenim *i tebe*. (Popović, 1985)

[...] que l'on *te* fasse à *toi même*⁸.

[...] da drugi *tebi* čini. (Marković, 1930)

Поједини примери преведени су понављањем личне заменице. На тај начин у српском језику „лична заменица функционише као стилски маркирана граматичка категорија – у исказ се уводе њене експресивне вредности и афективан однос према предмету исказа, логички смисао реченице се не мења, али је стил исказа измењен” (Санковић, 2015: 291–292):

Te respecter... *toi*... [...].

Da *te* poštujem... *tebe*... [...]. (Mopasan, 1887)

Лична заменица трећег лица једнине

Лична заменица трећег лица једнине мушког рода удваја се у примерима са пуним и енклитичким обликом датива у служби неправог објекта:

да *му*⁹ пијем *њему* црни крви (Е, 42);

Па *му* мајка *њему* говорила (Е, . 57).

⁷ Француском језику није страно ни удвајање субјекатске заменице које за циљ има наглашавање идентитета говорног лица, односно учесника у комуникацији.

⁸ У овом примеру удвојен је неправи објекат.

⁹ Дативна енклитика *му* у овом примеру има присвојно значење. М. Савић и П. Мутавцић (1998: 26) наводе да је за све балканске језике, осим албанског и грчког, карактеристична појава исказивања посесивности личном заменицом у дативу. А. Галис (1974) сматра да се у овом случају искључује директан утицај балканских језика и да би једини супстрат могао би бити латински језик (према: Станковић, Станковић, 2013: 107).

Осим примера са синтетичком деклинацијом у којима је облик датива очуван, има и примера удвајања неправог објекта чије је падежно значење пуне форме личне заменице исказано помоћу предлога *на*. Уз то, у исказу је присутна и дативна енклитика личне заменице трећег лица једине мушког рода:

А *на дете* криво *му* паднало (E, 42);
и *на њега* Никола *му* име (E, 56).

Овакве потврде налазимо и у француском корпусу:

Et tu *lui* diras ça, *à lui* [...]

А *њему* posebno кажи [...] (Marković, 2008)

[...] et d'une voix si calme, lorsque la seule annonce de cette brusque séparation *lui* serrait le cœur, *à lui*.

[...] i tako mirnim glasom dok se *њему* i na samo objavljivanje tog naglog rastanka cepalo srce. (Zola, 1885)

Други пример потврдио је исказивање посесивног значења облицима датива и у француском језику.

У неким случајевима ради појачавања исказа приликом удвајања индиректног објекта употребљен је прилог *aussi*:

Le changement de temps semblait *lui* avoir fait du bien, *à lui aussi*.

Promena vremena kao da je *i њему* dobro činila. (Bernet Hodžson, 1911)

[...] peut-être le cœur *lui* manquer, *à lui aussi*.

[...] можда да *i њему* srce popušta. (Igo, 1831)

Директни објекат у народним песмама југоисточне Србије удвојио се у примерима:

Дође време *њега* да *га* дава (Л, 44);

па *га* мајка *њега* прашувала (E, 31);

таг *га њега* мајка разабрала (E, 57).

Редуплицирани објекат састоји се од акузатива пуне и енклитичке заменичке форме личне заменице трећег лица једине мушког рода.

У француском корпусу забележени су следећи примери удвајања директног објекта:

Lui aussi, je *le* tue !

Убићу i *њега*! (Ristovski, 1999)

Personne ne *le* connaît, *lui*.

Њега niko ne poznaje. (Dikens, 1838)

Tandis que *lui*, le sommeil ne *le* prenait pas.

А *њега* san ne hvata... (Stanković, 1927)

До удвајања је дошло истовременом употребом наглашеног и ненаглашеног акузативног облика личне заменице трећег лица једине мушког рода.

Неретко се удвојени објекат додатно истиче употребом прилога *aussi* уз наглашени облик ове личне заменице:

Lui aussi, nous avons accepté de *le* donner pour de l'argent.

I njega smo pristali da damo za novac. (Tišma, 1971)

On l'enterra là, *lui aussi*.

Tu su sahranili *i njega*. (Andrić, 1931)

У корпусу епских и лирских песама југоисточне Србије нема потврда удвајања заменице трећег лица једине у женском роду. Таквих примера, међутим, има у француском корпусу:

C'est alors qu'il *la* vit, *elle*, *Mariette*.

A onda je ugledao *nju*, *Marijetu*. (Kiš, 1983)

Puis je *la* vis *elle-même*, je m'élançai.

Pa ugledah i *nju samu*, poletih joj. (Prust, 1913)

И код ове заменице истицање директног објекта постиже се употребом прилога *aussi* уз наглашени облик личне заменице:

[...] il *la* reconnut, *elle aussi*.

[...] on i *nju* reconnut. (Zola, 1885)

Поновљени објекат каткад се дословно преводи:

Mais, comment *la* recevrait-il, *elle*, sa *maîtresse future* ?

Ali kako će *je* onda primati, *nju*, *svoju buduću ljubavnicu*? (Flober, 1869)

У грађи је забележен и удвојени индиректни објекат:

Dès qu'il *lui* a tourné le dos à *elle*.

Čim je on okrenuo leđa *njoj*. (Stevanović, 2001)

„Je ne veux pas”, *lui* dis-je à *elle aussi*.

„Ne dam”, kažem i *njoj*. (Blagojević, 1975)

Лична заменица првог лица множине

Лична заменица првог лица множине у дијалекатском материјалу удвојила се једино у функцији директног објекта. У ексцерпираним примерима, поред пуне форме личне заменице првог лица множине, присутан је и дијалекатски лик енклитичког облика ове заменице у акузативу (*ne*¹⁰):

¹⁰ Ова енклитика карактеристична је за призренско-јужноморавски дијалекат (Богдановић, Марковић, 2000: 159).

Грдно **не** је он **нас** причекаја (E, 31);
нас не чекав тријес арамбахе (E, 71).

Примера удвајања директног објекта има и у француском корпусу. Српски преводни еквиваленти у том случају су стандарднојезички облици акузатива личне заменице првог лица множине:

[...] la reine **nous** sauvant, **nous** ses amis, [...].
[...] pošteno je da spase **nas**, *svoje prijatelje*, [...]. (Dima, 1844)

Elle ne **nous** comptait pas, **nous** autres enfants, parmi les jeunes ; [...].
Nas decu ona u mlade nije računala; [...]. (Blagojević, 1979)

Лична заменица другог лица множине

Удвајање објекта исказаног личном заменицом другог лица множине у дијалекатском корпусу није забележено. Потврде оваквог удвајања пронађене су у корпусу на француском језику.

Директни објекат удваја се путем наглашеног и ненаглашеног акузативног облика личне заменице који се облички подударају:

Ah ! il y a longtemps que je **vous** cherchais, **vous** !
Ah, otkad **vas** tražim! (Flober, 1869)

J'aurais bien voulu **vous** y voir, **vous** !
Voleo bih da vidim **vas** na mome mestu. (Dima, 1844)

Регистрована је и потврда удвајања индиректног објекта:

Je ne veux pas **vous** faire de mal, **à vous**.
Vama neću ništa. (Igo, 1831)

У једном примеру, иако некарактеристичан за стандардни српски језик, удвојени објекат поновљен је и у преводу, претпостављамо из стилских разлога:

Du reste, je peux bien **vous** le dire, **à vous**.
Uostalom, mogu **vam** sve to i reći, **vama**. (Flober, 1869)

Лична заменица трећег лица множине

У корпусу на француском језику забележени су примери удвајања индиректног објекта исказаног личном заменицом трећег лица множине. Притом се редуплицирани објекат састоји од датива ненаглашеног облика и датива наглашеног облика личне заменице трећег лица множине мушког рода исказаног помоћу предлога *à*:

Je **leur** disais, **à eux aussi** : fuyez !
Govorio sam **i njima**: bežite! (Tišma, 1971)

[...] les autres peuvent le **leur** faire **à eux**.
[...] drugi mogu učiniti **njima**. (Stevanović, 1986)

Констатовано је и удвајање директног објекта:

Eux je **les** défendrai de mon fusil, de mon couteau ou de mes dents — contre tous.
Njih ću braniti puškom, nožem ili zubima — od svakoga. (Stevanović, 1986)

Неколико је примера у којима се директни објекат истиче комбинацијом заменице и прилога *aussi*:

[...] – **eux aussi** quelqu'un **les** avait mangés.
[...] – **i njih** je neko pojeo. (Stevanović, 1986)

Eux aussi, le padre Leonardo **les** transformait facilement en alliés de sa foi.
I njih je padre Leonardo s lakoćom pretvarao u saveznike svoje vere. (Medaković, 1990)

Les moines le nourrissent, car **eux aussi** il **les** distrait par ses récitationes de poètes latins.
A kaluđeri ga hrane, jer **i njih** zabavlja recitujući latinske pesnike. (Medaković, 1990)

En vérité ! **eux aussi** je **les** connais !
Istina, **i njih** poznajem! (Dima, 1844)

Забележен је и пример са придевом *mêmes*:

Le factionnaire les menaça, s'ils insistaient, de **les** y fourrer **eux-mêmes**.
Činovnik im zapreti da će **i njih**, ako nastave, strpati u zatvor. (Flober, 1869)

Повратна заменица трећег лица

У француском корпусу забележено је удвајање индиректног објекта исказаног повратном заменицом трећег лица:

[...] dit le prince comme **se** parlant **à soi-même**, c'est dommage !
[...] reče knez kao da govori **samom sebi**. (Stendal, 1838)

[...] libre de **se** livrer **à soi-même**, à ses pensées.
[...] i do mile volje ostavljen **samom sebi**. (Stanković, 1910)

Закључак

Анализа заменичке објекатске редупликације, тј. истовремене употребе дужег и краћег облика личне заменице у функцији индиректног и директног објекта, показала је да је ова појава присутна у говорима југоисточне Србије и у француском језику. Будући да српски оригинали, као и

српски преводи са изворног француског језика и француског као преводног језика дела написаних на изворном енглеском језику, нису донели примере удвајања, још једном је потврђено да објекатска редупликација није карактеристична за стандардни српски језик. Тачније, нема удвајања својствених балканским и романским језицима, док су стилски условљена заменичка понављања свакако присутна.

Уколико узмемо у обзир све забележене примере, може се рећи да и у једном и у другом корпусу преовлађује удвајање директног објекта, тј. објекат се чешће редуплицира у акузативу, што није у складу са констатацијом Ј. Лопашова (према: Маља-Имами, 2012: 63). Ваља напоменути да је у дијалекатском корпусу однос дативних и акузативних облика уједначенији, али то можемо приписати малом броју случајева које је понудила сама грађа. Већи број примера би, можда, показао значајније разлике.

У дијалекатској грађи објекат најчешће дуплира испред глагола, чиме је тврдња Ј. Лопашова (према: Маља-Имами, 2012: 63) потврђена. У нешто мањем броју дијалекатских примера удвајање је после глагола, а има и примера у којима се глагол налази између објеката. Међу примерима из француског корпуса претежу они у којима је наглашени облик личне заменице испред ненаглашеног.

Поред удвајања објекта, анализом су потврђене још две балканистичке сличности: исказивање посесивности личном заменицом у дативу и аналитичка деklinација (у којој се падежна значења исказују предлозима).

Подударана језичких појава, до којих се дошло у овом истраживању, сведоче о вези говора југоисточне Србије са романским језицима, односно о некадашњем присуству романских народа на овим просторима.

Претходним истраживањима указано је на удвајање објекта у врањском говору и француском језику (Ђелић: 2000, 2001). Овим радом свакако је употпуњена слика о правцима објекатске редупликације у призренско-тимочкој дијалекатској области, будући да су потврде пронађене у прешевској и бујановачкој области. Међутим, не смемо усудити да на основу изнесених података генерализујемо закључке. У наредним истраживањима, заснованим на обимнијем корпусу, објекатска редупликација могла би се прецизније и свеобухватније описати.

Литература

- Асенова, 2015: П. Асенова, *Балканско езикознание: основни проблеми на балканскиј езиков сџюз*. Велико Трново: Фабер.
- Богдановић, Марковић, 2000: Н. Богдановић, Ј. Марковић, *Практикум из дијалектологије*. Ниш: Свен.

- Ђелић 2000: С. Ђелић, Удвајање директног објекта у врањском говору и француском језику. У: *Зборник Филолошког факултета Универзитета у Приштини* 10, Приштина (Врање): Филолошки факултет, 75–81.
- Ђелић 2001: С. Ђелић, *Дислокација директног објекта у француском језику и врањском говору*. Магистарски рад, Нови Сад: Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, Нови Сад.
- Ђокић, 2000: Н. Ђокић, О неким особеностима личних заменица у француском и српском језику. *Српски језик*, 5 (1–2), 537–554, <<http://digbil.ananda.earhiva.com/Home/PdfChapter/39102?chapter=33>>. 25. 5. 2024.
- Malja-Imami, 2012: N. Malja-Imami, *Konvergencija i divergencija padežnih sistema u balkanskom jezičkom arealu*, <<https://fedorabg.bg.ac.rs/fedora/get/o:7073/bdef:Content/get>>. 11. 6. 2024.
- Mønnesland, 1977: S. Mønnesland, Удвајање личних заменица у српскохрватском језику: Прилог тумачењу ширења једног балканизма. *Научни састанак слависта у Вукове дане I* (Реферати и саопштења), 6 (1), 101–111, <<http://digbil.ananda.earhiva.com/Home/PdfChapter/24863?chapter=12>>. 12. 6. 2024.
- Милорадовић 2007: С. Милорадовић, Дијахрони и синхрони аспект аналитичких појава у српским народним говорима. У: *Зборник Матице српске за славистику*, бр. 26, Нови Сад: Матица српска, 357–375.
- Милорадовић 2009: С. Милорадовић, Статус објекатске редупликације у српским народним говорима. У: *Годишњак за српски језик и књижевност*, год. 14, бр. 7, Ниш: Филозофски факултет, 287–295.
- Михајловић, 2019: М. Михајловић, Објекатска редупликација у народном песништву југоисточне Србије. *Годишњак Педагошког факултета у Врању*, 10 (2), 7–16, <https://www.academia.edu/42974312/ГОДИШЊАК_ПЕДАГОШКОГ_ФАКУЛТЕТА_У_ВРАЊУ>. 11. 6. 2024.
- Савић, Мутавцић, 1998: М. Савић, П. Мутавцић, Балкански језички савез. *Свет речи*, 1, 22–27. <<http://digbil.ananda.earhiva.com/Home/PdfChapter/91208?chapter=4>>
- Станковић, 2010: С. Станковић, *Систем заменица у француском и српском језику*, (необјављена докторска дисертација). Филозофски факултет, Нови Сад.
- Станковић, 2015: С. Станковић, О једној специфичној употреби личних заменица у француском и српском језику. У: *Језик и књижевност у контакту и дисконтакту: тематски зборник*. Ниш: Универзитет у Нишу, Филозофски факултет, 285–301.
- Станковић, 2016: С. Станковић, О роду, броју и падежу личних заменица у француском и српском језику. У: *Primenjena lingvistika u čast Dušanki Točanac. O jeziku i jezicima*, Нови Сад: Друштво за примењену лингвистику Србије, 161–178.
- Станковић, Станковић, 2013: С. Станковић, С. Станковић, Посесивни датив у *Нечистој крви* Б. Станковића и његови француски еквиваленти. У: *Језици и културе у времену и простору: тематски зборник*. Нови Сад: Филозофски факултет, 105–116.

- Томић 2012: Д. Томић, Балканизми у призренско-тимочкој говорној зони. У: *Иво Андрић и балканското историческо битие*. Научни трудове, том 50, кн. 1, сб. Б, Филологија. Пловдив: Пловдивски универзитет „Паисии Хилендарски“ Филологически факултет, 245–258.
- Trajković 2016: Т. Trajković, Clitic Doubling of Personal Pronouns with the Use of Prepositions in the Dialects of the Prizren-Timok Area. *Facta Universitatis*, Vol. 14, No 1, Niš: University of Niš, 2016, 73–84.

Извори

- Епске народне песме југоисточне Србије*, прир. М. Златановић, Посебна издања- Врање: Народни музеј, 1987.
- Лирске народне песме југоисточне Србије*, прир. М. Златановић и В. Цветановић. Врање: Учитељски факултет, 1999.

<http://parcolab.univ-tlse2.fr/en/>:

- Andrić, I. (1931). *Anikina vremena*.
- Balzac, O. (1834a). *Čiča Gorio*.
- Balzac, O. (1834b). *Evgenija Grande*.
- Balzac, O. (1846). *Rodaka Beta*.
- Bernet Hodžson, F. (1911). *Tajna napuštenog vrta*.
- Blagojević, B. (1975). *Sve zveri što su sa tobom*.
- Blagojević, B. (1979). *Putnica*.
- Ćosić, D. (1954). *Koreni*.
- Dikens, Č. (1838). *Oliver Twist*.
- Dima, A. (1844). *Tri musketara*.
- Dode, A. (1869). *Pisma iz moje vetrenjače*.
- Flober, G. (1869). *Sentimentalno vaspitanje*.
- Frans, A. (1912). *Bogovi su žedni*.
- Igo, V. (1831). *Zvonar bogorodičine crkve*.
- Kapor, M. (1992). *Zelena čoja Montenegra*.
- Kiš, D. (1983). *Enciklopedija mrtvih*.
- Kusturica, E. (1995). *Podzemlje*.
- Marković, B. (1930). *Ogledi o odnosima između pojma pravde i razvitka pozitivnog privatnog prava*.
- Marković, G. (2008). *Turneja*.
- Medaković, D. (1990). *Efemeris/Ephemeris*.
- Milinković, M. (2005). *Potera za srečkom*.
- Mopasan, G. (1887). *Pjer i Žan*.
- Popović, D. (1985). *Knjiga o Milutinu*.
- Prust, M. (1913). *U traganju za iščezlim vremenom*.
- Ristovski, L. (1999). *Belo odelo*.
- Stanković, B. (1910). *Nečista krv*.
- Stanković, B. (1927). *Gazda Mladen*.
- Stendal (1838). *Parmski kartuzijanski manastir*.

- Stevanović, V. (1986). *Testament*.
Stevanović, V. (2001). *Abel i Liza*.
Tišma, A. (1971). *Knjiga o Blamu*.
Zola, E. (1885). *Žerminal*.

Milica M. Mihajlović

DUPLICATION OF PRONOUN OBJECT IN THE SPEECHES OF SOUTHEASTERN SERBIA AND IN FRENCH LANGUAGE

Summary

The paper discusses the duplication of pronoun object. The research was conducted within the corpus composed of national epic and lyric poems of southeastern Serbia and the online corpus *ParCoLab* in French. Starting from the fact that the Prizren-Timok dialect area is considered to be the area with the highest degree of Balkanization in the Serbian speaking area, and that this language feature is also present in French, it is assumed that this Balkan feature will be represented in the analyzed corpus. The aim of the research was to point out the similarities of these speeches with the French language. The analysis found that the cases of direct object duplication prevail. It has been observed that in the Prizren-South Moravian dialect the object is usually duplicated in front of the verb, slightly less frequently after the verb, and there are also cases where the verb is between members of the object. The similarities with French language are confirmed the presence of Roman substratum. In most cases from the French corpus, examples prevail in which the stressed form of the personal pronoun is preceded by the unstressed.

Keywords: balkanisms, object duplication, pronouns, Prizren-Timok dialectal area, French language, Roman substratum.

